

Research Paper

Analysis of the influencing factors on sustainable development in villages with good weather (case study of Imamah village)

Mahnaz Mohamadzadeh Nasiraabadi ^{*1} Morteza Kiaee ² Tahereh Sharghi ³

¹ Assistant Professor, Department of Water Engineering and Agricultural Management, Faculty of Agriculture and Natural Resources, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

² Master's degree in Rural Development, Payam Noor University. Iran.

³ Assistant Professor, Department of Agriculture, Payam Noor University, Iran.

Keywords

Component sustainable development rural development Imamah village

ABSTRACT

Introduction: A comprehensive and accurate understanding of the factors influencing the process of sustainable rural development is a key factor and one of the necessary preconditions for achieving sustainable rural development. Therefore, to analyze the factors affecting sustainable development in the villages of pleasant regions, this research has been conducted case by case in the village of Emameh.

Materials and Methods: The statistical population of the present study was 1315 natives of Imamah village. The sample size was obtained by using the table of Krejci and Morgan, the number of 297 people, who were randomly selected. The tool of data collection was the researcher's questionnaire. Factor analysis method was used to analyze the data.

Results and Discussion: Based on the results, the most important factors affecting the sustainable development process of Imamah village were identified in five factors, which are economic institutional infrastructure, socio-cultural infrastructure, and agricultural potentials of the region, geographical location of the region and environmental strength of the region.

Conclusions: Therefore, sustainable rural development is a complex phenomenon with multiple dimensions, and without knowing the various factors affecting the sustainable development of the village, it is not possible to preserve the future of the village.

*Corresponding Author.

Email Adresses: nasirabadi55@uma.ac.ir

mohamadzadeh nasiraabadi, M., kiaee, M. and sharghi, T. (2024). Analysis of the influencing factors on sustainable development in villages with good weather (case study of Imamah village). Human Ecology, 3(6), 416-430.

Doi: [10.22034/el.2024.473210.1025](https://doi.org/10.22034/el.2024.473210.1025)

تحلیل مؤلفه‌های تأثیرگذار بر توسعه پایدار در روستاهای مناطق خوش آب‌وهوا (مطالعه موردی روستای امامه)

مهناز محمدزاده نصیرآبادی^{۱*}، مرتضی کیایی^۲، طاهره شرقی^۳

۱. استادیار گروه مهندسی آب و مدیریت کشاورزی، دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

۲. دانش آموخته کارشناسی ارشد توسعه روستایی دانشگاه پیام نور، ایران.

۳. استادیار گروه کشاورزی دانشگاه پیام نور، ایران.

واژگان کلیدی

مؤلفه، توسعه پایدار،
توسعه روستایی، روستای
امامه

چکیده

شناخت جامع و دقیق عوامل تأثیرگذار بر روند توسعه پایدار روستایی، عامل کلیدی و یکی از پیش شرط‌های ضروری برای دستیابی به توسعه پایدار روستایی است. لذا این پژوهش به منظور تحلیل مؤلفه‌های تأثیرگذار بر توسعه پایدار در روستاهای مناطق خوش و هوا به طور موردی در روستای امامه انجام شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر اهالی بومی روستای امامه به تعداد ۱۳۱۵ نفر بودند. حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان تعداد ۲۹۷ نفر به دست آمد که به‌طور تصادفی انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه محقق ساخت بوده است که مقدار آلفای کرونباخ آن $\alpha = 0.99$ محاسبه شد. برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل عاملی استفاده گردید. براساس نتایج، مهمترین مؤلفه‌های تأثیرگذار بر روند توسعه پایدار روستای امامه در پنج عامل شناسایی شدند که عبارتند از زیرساخت‌های نهادی اقتصادی، زیرساخت اجتماعی فرهنگی، پتانسیل‌های کشاورزی منطقه، موقعیت جغرافیایی منطقه و توان محیطی منطقه. این پنج عامل مجموعاً ۶۰/۵۶ درصد واریانس مؤلفه‌های تأثیرگذار بر توسعه پایدار در روستای امامه را تبیین کردند. بنابراین توسعه پایدار روستایی پدیده‌ای پیچیده و دارای ابعاد متعدد است و بدون شناخت عوامل مختلف مؤثر بر توسعه پایدار روستا، حفظ آینده روستا امکان پذیر نمی باشد.

۱. مقدمه

تحولات اخیر جامعه جهانی از یک طرف، برنامه ریزی را با دگرگونی عمیق در اهداف، روش‌ها و ارزش‌های خود رو به رو کرده و از طرف دیگر موجبات توجه دوباره به مناطق روستایی به عنوان عنصر هویت بخش جامعه را فراهم نموده است (صیدایی و کرمشاهی، ۱۳۹۶). روستا به عنوان کوچکترین واحد جغرافیا است که معیشت اغلب ساکنان آن مبتنی بر بهره‌برداری از زمین است و امروزه توسعه پایدار روستایی از مهم‌ترین چالش‌های برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران به شمار می‌آید. چراکه توسعه پایدار روستایی می‌تواند تأثیر بسزایی در ایجاد اشتغال، رفع فقر عمومی، تأمین درآمدهای ارزی، تراکم جمعیت، بهبود محیط‌زیست و تحقق توسعه پایدار کشور داشته باشد (فانز و همکاران، ۱۴۰۱). توسعه پایدار روستایی به معنی حفظ یا گسترش فیزیکی روستا نیست. این نوع از توسعه نوعی بازسازی روستا است، بازسازی روستا از دیدگاه فکری، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، تکنولوژیکی و زیست محیطی (کریمی پور و معصومی، ۱۴۰۲). در واقع برنامه‌های توسعه پایدار روستایی جزئی از برنامه‌های توسعه هر کشوری است که برای دگرگون‌سازی ساخت اجتماعی-اقتصادی جامعه روستایی بکار می‌رود و اهداف آن در چهار بعد اقتصادی، اجتماعی، طبیعی و سیاسی مطرح است (حیدرپور و همکاران، ۱۳۹۹) و منجر به بهبود کیفیت زندگی اقشار فقیر و آسیب پذیر اجتماع روستایی می‌شود (خدامراد و زنگنه، ۱۳۹۸). یکی از موضوعاتی که همیشه روستاها و روستائیشان را می‌رنجاند مشکلات و موانع پایداری روستاهاست که در ابعاد محیطی، اقتصادی و اجتماعی قابل دسته‌بندی است و افت و خیزهای فضائی و دوام و نابودی روستاها در این رابطه قرار دارند (حیدرپور و همکاران، ۱۳۹۹). کمبود منابع مالی، توان مدیریتی پایین و کمبود مدیران متخصص در حوزه‌های مختلف توسعه پایدار روستایی، در نهایت منجر به توسعه نیافتگی روستاها می‌شود (آتشین و رشیدی نژاد، ۱۴۰۱). به طور کلی می‌توان مهاجرت نیروی کار جوان و تحصیل کرده، جهانی شدن اقتصاد و نظام‌های تولید، ناپایداری نظام‌های تولیدی و بهره‌برداری کشاورزی، فقر و امنیت غذایی و عدم دسترسی به فناوری اطلاعات را از عمده‌ترین چالش‌های مناطق روستایی در ایران دانست که در مواقعی باعث تخلیه روستاها و ناپایداری آنها می‌شود (حسنوند و عارف نژاد، ۱۴۰۲). همچنین بررسی تغییرات جمعیتی در سالهای گذشته نشان می‌دهد که درصد جمعیت روستایی به جمعیت کل کشور، همواره رو به کاهش بوده است و براساس آخرین سرشماری صورت گرفته در سال ۱۳۹۵، جمعیتی در حدود ۲۱ میلیون نفر در روستاهای کشور زندگی می‌کنند که معادل ۲۶ درصد از جمعیت کل کشور می‌باشد. در حالیکه جمعیت روستا در سال ۱۳۳۵ در حدود ۷۹ درصد جمعیت کشور بوده است (آتشین و رشیدی نژاد، ۱۴۰۱) و این مسئله ضرورت پرداختن به عوامل تأثیرگذار بر توسعه روستایی را محرز می‌کند. از طرفی توسعه پایدار روستایی نیازمند شناخت و آگاهی از مسائل و موضوعات مختلفی چون افزایش تولید، بهبود سطح دانش و انگیزش، ارائه خدمات گوناگون و اصلاح شبکه ارتباطی و حمل و نقل و بهسازی روستا، تنوع بخشی به امکانات اشتغال روستایی و حفظ محیط زیست و غیره در راستای رسیدن به توسعه کلان کشوری باشد (قاسمی، ۱۴۰۰).

مبانی نظری

پایداری توسعه روستایی به عوامل متعددی در ابعاد اجتماعی، فرهنگی، نهادی، اقتصادی و زیست محیطی وابسته است که دستیابی به هریک نیازمند توجه تואمان به تمامی جنبه‌های دیگر نیز است (کیایی، ۱۴۰۲). عوامل اجتماعی از جمله جمعیت (صادقی، ۱۴۰۱)، آموزش (عزیزی و همکاران، ۱۴۰۲؛ علیائی، ۱۴۰۲) و جنسیت و اشتغال زنان (یوسفی و همکاران، ۱۴۰۰) نقش بنیادین در توسعه روستایی دارد و بی‌گمان آرمان بایسته همه برنامه‌ریزی‌ها است. مؤلفه‌های اجتماعی بر متغیرهایی چون شکل‌گیری تفکر انتقادی و مشارکت روستائیان، بهبود توانایی جوامع برای مواجهه با چالش‌ها و بهره‌گیری از فرصت‌ها، زیست‌پذیری روستا، تقویت نقش زنان و جوانان، پایداری و کیفیت زندگی روستائیان اثربخشی مثبتی دارد. چراکه با تأکید بر شبکه‌ای شدن اعتماد و روابط در داخل جامعه، نقش زیادی در توسعه روستایی ایفا می‌کند (کیایی، ۱۴۰۲).

در بعد فرهنگی توسعه پایدار روستایی، گفتنی است که فرهنگ روستایی یکی از مهم‌ترین عوامل تحقق توسعه پایدار است، از این رو، توسعه فرهنگی هم یکی از پیش‌شرط‌های بنیادی تحقق توسعه و هم یکی از آرمان‌های بنیادی توسعه پایدار در هر جامعه و به خصوص نواحی روستایی است، از این رو تأکید خاصی بر فرهنگ به عنوان یکی از مهمترین عوامل تحقق توسعه روستایی می‌شود و هیچ توسعه و تکاملی بدون توسعه و تکامل فرهنگی مطلوب و مقدور نیست (میرلطفی و همکاران، ۱۳۹۵). عوامل فرهنگی طیف وسیعی از عناصر را در بر می‌گیرد که با عوامل دیگری چون عوامل شخصیتی و اجتماعی تداخل پیدا می‌کند و شامل زمینه فرهنگی، ارزش‌ها و هنجارها، باورهای جبر مسلکی، قوم‌مداری و غرور و افتخار می‌باشد (نقوی و همکاران، ۱۳۹۱). در واقع عوامل فرهنگی در ابعاد کارکردهای نهاد فرهنگی روستاها، تحول باورهای مخالف فرایند توسعه پایدار روستایی، توجه به خرده فرهنگ‌های عمومی و حذف خرده فرهنگ‌های مزاحم، روند توسعه پایدار روستایی را متحول می‌کند (شربتیان، ۱۳۹۸). در این میان مقوله مذهب و امور دینی در روستا نیز می‌بایست در بعد فرهنگی توسعه پایدار روستایی لحاظ شود. چراکه مذهب به مثابه هسته نظام فرهنگی و زمینه‌ساز تولید انسجام اجتماعی نقشی کلیدی در جامعه روستایی ایران دارد.

مذهب از یک سو حافظ سنت است و از سوی دیگر می‌تواند عامل تغییر و عنصر مشروعیت بخش تغییرات توسعه پایدار روستایی باشد (کیایی، ۱۴۰۲).

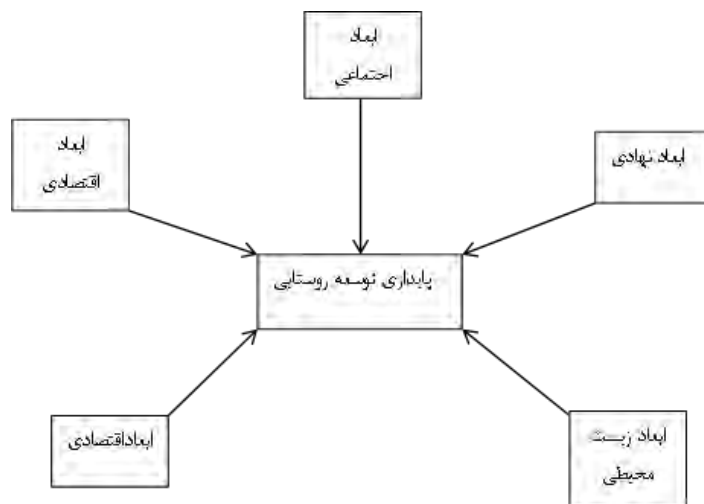
در راستای بعد نهادی توسعه پایدار روستایی گفتنی است که ظرفیت سازی در مناطق روستایی در حیطه های مختلف نهادی همچون دسترسی به زیر ساخت های فیزیکی مناسب، ترتیبات قانونی مناسب، افزایش میزان تعامل روستاییان با نهادهای رسمی و غیررسمی در داخل و بیرون از روستا با در نظر گرفتن بعد مسافت، تقویت شبکه های اجتماعی روستایی، جلب اعتماد روستاییان در همکاری و مشارکت مقابل مخاطرات طبیعی و انسانی از پیش نیازهای ضروری است که پایداری مناطق روستایی را تضمین میکند (محمودی و همکاران، ۱۳۹۹؛ موسی زاده و همکاران، ۱۴۰۰). نهادهای عنصر اساسی در سازماندهی اجتماعی و توسعه اقتصادی هستند و نقش مهمی در ارتقای رشد اقتصادی، حکمروایی محلی، تحولات فرهنگ انسانی دارند (Nalere et al., 2015). در یک شرایط نامطلوب، غالباً ضعف نهادی در مناطق روستایی و عدم توانایی آنها در دریافت حمایت اجتماعی کافی، خدمات مالی، برنامه های بیمه، حاکمیت بازار، توانایی خانوارها و جوامع روستایی در مدیریت مخاطرات ناشی از تغییرات اقلیمی، نوسانات بازار و ناآرامی های سیاسی، مانع ایجاد می کند (Pelletier et al., 2016). در چنین شرایطی هم سازمان های دولتی و هم غیر دولتی (NGO) می توانند موثر عمل نمایند. به عنوان مثال دولت و NGO ها می توانند از طریق ارایه اعتبارات و حمایت از فعالیت کشاورزی، وضعیت معیشتی خانوارها را بهبود بخشند، زیرا خانوارهای با درآمد کمتر، عموماً از سرمایه کافی برای مقابله و سازگاری با شرایط بحرانی برخوردار نیستند. لذا در چنین شرایطی حمایت های نهادی می تواند به عنوان منبع مهمی از درآمد مکمل باشد (Alam et al., 2018).

وقتی که از توسعه پایدار صحبت به میان می آید، توسعه اقتصادی به عنوان یکی از بخش های مهم توسعه مطرح می شود که می تواند پایه های اعتماد اجتماعی را تقویت کند (حسنوند و عارف نژاد، ۱۴۰۲). در قالب الگوی توسعه پایدار، پایداری معیشت و امنیت اقتصادی در نواحی روستایی اهمیتی بسیار اساسی دارد (جوان و همکاران، ۱۳۹۰) و عامل اصلی پایداری اقتصاد روستایی توانمندسازی روستاییان و نظام تولید روستایی، تنوع تولید و ثبات قیمت محصولات، رشد مداوم تولید، کنترل و مقاومت در برابر عوامل مخرب طبیعی است (شایان و همکاران، ۱۳۹۱). بخش روستایی به دلیل ماهیت کشاورزی و ریسک پذیری بالای آن وابستگی شدید به سرمایه گذاری های مستقیم دولت و تزریق هزینه می باشد (ثانی حیدری و همکاران، ۱۳۹۸). از طرفی توان مالی اندک روستاییان سبب شده که نیاز آنان به سرمایه یا اعتبارات به منظور دسترسی به خدمات و نیز رفع نیازهای مصرفی و هزینه های جاری تولید بیشتر شود. لذا اعتبارات خرد به عنوان یک ابزار اساسی و مناسب به منظور تسریع فرآیند سرمایه گذاری و تقویت بنیاد مالی و پس انداز در ناحیه های روستایی برای رسیدن به توسعه اقتصادی و کاهش تنگدستی در نظر گرفته می شود. افزون بر این، تعامل خانوارها با نهادهای تامین مالی خرد نیز می تواند سطح دانش، مهارت و آموزه های آنان را بهبود بخشد و به صورت دائم معیشتشان را تغییر دهد و پایدار کند (Phan et al., 2019). با توجه به اینکه در ساختار اقتصادی نواحی روستایی کشورهای مختلف، کشاورزی محور اساسی تامین معیشت به شمار می آید (اسدی محل چالی و پیربائی، ۱۳۹۷).

در بین عوامل جغرافیایی، موقعیت، شرایط آب و هوایی، اشکال ژئومورفولوژی و ناهمواری ها، استعداد و قابلیت های خاک، منابع آب و نیز پوشش گیاهی نقش موثری در شکل دهی و پایداری محیط های روستایی ایفا می کند (ولی شریعت پناهی و همکاران، ۱۳۹۳). از طرفی جغرافیای کشاورزی بلحاظ ساختار و بهره وری زمین، آگروژوگرافی مدرن جهان، شناسایی ویژگی های منطقه ای از ساختار ارضی و بخش ساختاری محصولات کشاورزی، فشرده گی زمین و غیره مد نظر می باشد (حاجی، ۱۳۹۵). از اینرو توسعه روستایی از طریق شاخص های جغرافیایی و توسعه پایدار قابل ارتقا است و شاخصهای جغرافیایی ارتباط نزدیکی با ابعاد اجتماعی، اقتصادی و عوامل محیطی توسعه روستایی دارد و موفقیت در شاخصهای جغرافیایی به عنوان ابزاری برای توسعه روستایی است (انامی، ۱۳۹۹). با تغییر پارادایم توسعه از کلاسیک به نوین، توجه به توان محیطی روستا پیش شرط اصلی توسعه پایدار روستایی می باشد (انصاری لر و همکاران، ۱۳۹۹). در صورت بی توجهی به عواقب وخیم تخریب محیط و بهره برداری بی رویه و حساب نشده از محیط طبیعی که دارای توانی محدود می باشد، دستیابی به توسعه پایدار امری غیرممکن خواهد بود؛ بنابراین توجه به محیط زیست روستا و حفظ یکپارچگی نظام زیست محیطی در بلند مدت (کیایی، ۱۴۰۲) در فرآیند برنامه ریزی توسعه پایدار روستایی برای مجموعه نظام مدیریت روستایی ضروری است (خسروی پور و خسروی پور، ۱۴۰۰). لذا توسعه پایدار روستایی مستلزم معیشت پایدار، مدیریت پساب و پسماند، مدیریت بهینه منابع انرژی، بهسازی محیط، مدیریت بهینه آب و کشاورزی، ارتقاء سلامتی و توسعه فرهنگی، اجتماعی و معنوی جوامع روستایی می باشد (کریمی پور و معصومی، ۱۴۰۲).

در رابطه با عوامل تاثیر گذار بر توسعه روستایی تحقیقات مختلفی در داخل و خارج از کشور انجام شده که به برخی از آن در ابعاد اجتماعی، فرهنگی، نهادی، اقتصادی و توان محیطی اشاره می شود: یافته های شفاهی و کربمی (۱۴۰۱) در واکاوی عوامل اجتماعی مؤثر بر زیست پذیری پایدار سکونتگاه های روستایی پیراشهری جیرفت بیانگر اثرگذاری مثبت و معنی دار عواملی همچون؛ آگاهی، اعتماد، انسجام، شبکه و روابط، شکل و مشارکت اجتماعی، بر زیست پذیری پایدار روستایی است. نتایج پژوهش های گوناگون در حیطه مولفه های اجتماعی در کشورهای

کانادا، هند و تایلند؛ حاکی از آن است که از طریق بهبود عوامل اجتماعی و ایجاد خلاقیت و شکوفاسازی ایده‌ها در جوامع روستایی، روستاییان به مشارکت در اجرای برنامه‌ها تشویق می‌شوند به گونه‌ای که ایجاد خلاقیت در جامعه روستایی اعتماد به نفس روستاییان را افزایش داده و به توانمندی روستاییان در ارتقا ابعاد و شاخص زیست پذیری سکونتگاه‌های روستایی کمک می‌کند (Fikret Szzbilir, 2018). میر لطفی و همکاران (۱۳۹۵) طی پژوهشی نقش فرهنگ و تأثیر آن بر توسعه روستایی را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج مطالعه ایشان نشان داد که شاخصهای چهارگانه مطرح شده (میزان سواد، وجود کتابخانه، تعداد مدارس و میزان مشارکت در امور عمومی روستا) تأثیر بسیار زیادی بر ارتقای فرهنگ و نقش فرهنگ در توسعه روستایی داشته است. محمودی و همکاران (۱۳۹۹) در تحلیل عوامل ساختاری مؤثر بر توسعه نهادی مناطق روستایی بوئین‌زهرا و آوج گزارش کردند که رضایت از عملکرد نهادهای موجود در روستا، شناخت و آگاهی از ماهیت، وظایف نهادهای اعتماد نهادی، همبستگی اجتماعی، ظرفیت‌های انسانی، شبکه‌های اجتماعی و مشوق‌ها و ظرفیت نهادی تأثیر مهمی بر توسعه نهادی مناطق روستایی داشتند. حسوند و عارف‌نژاد (۱۴۰۲) در بررسی عوامل مؤثر بر توسعه پایدار اقتصادی در روستاهای استان لرستان، نشان دادند که شناسایی مزیت‌های رقابتی روستاها بیشترین تأثیر را بر توسعه پایدار اقتصادی روستاها دارد و پس از آن عواملی مانند جذب سرمایه‌گذار خصوصی، ایجاد خوشه‌های صنعتی در روستاها و فرهنگ‌سازی در راستای حمایت از سرمایه‌گذاران غیر بومی در رتبه‌های بعدی قرار دارند. کورتنی و همکاران (۲۰۰۷) در مقاله‌ای با عنوان شهرهای کوچک به صورت زیرمجموعه در توسعه پایدار روستایی انگلیس "به بررسی ارتباطات شهر و روستا در چهار شهر کوچک در انگلیس به اندازه‌گیری قدرت ادغام اقتصادی شهر و پسرانه آن پرداخته است. نتایج حاکی از ارزش بالقوه شهر به عنوان زیرمجموعه توسعه در اقتصاد محلی پسرانه‌های خود شرایط اشتغال و خدمات ارائه می‌دهد. به نظر می‌رسد فعالیت‌های کشاورزی به عنوان پیوند اقتصادی شهر و روستا همچنان پابرجا می‌ماند و هنوز نقش مهمی در توسعه پایدار روستایی اطراف شهرها دارد. در تحلیل نقش توسعه کشاورزی در توسعه روستایی، امینی‌نژاد و همکاران (۱۴۰۲) نشان دادند که بین توسعه کشاورزی و توسعه پایدار روستایی، بین افزایش محصولات کشاورزی و ماندگاری جمعیت، بین نقش زنان و توسعه روستایی، بین رونق کشاورزی و توسعه اجتماعی همبستگی رابطه معناداری وجود دارد و برنامه‌ریزی‌های دولت متضمن تأمین منافع درازمدت روستاییان است. همچنین صالحیان بادی و همکاران (۱۴۰۰) در مطالعه جایگاه کشاورزی پایدار در توسعه پایدار روستایی در دهستان حومه بخش مرکزی شهرستان ابهر گزارش کردند که روابط مثبت بین عوامل دخیل در کشاورزی پایدار و عوامل اثرگذار بر توسعه پایدار روستایی وجود دارد. بطوریکه توسعه کشاورزی پایدار نقش چشمگیری در توسعه پایدار روستائی منطقه دارد. قنبری و همکاران (۱۳۹۹) در تحلیل اثرگذاری مزیت‌های جغرافیایی در توسعه پایدار روستایی شهرستان خرم‌آباد، نشان دادند که در بین متغیرهای تعریف‌کننده مزیت جغرافیایی به ترتیب متغیرهای جمعیت فعال، سرمایه‌گذاری دولتی، سرمایه‌گذاری خصوصی، جمعیت ماهر و متخصص، اراضی زراعی، حجم و میزان آب، دسترسی به نقاط شهری و گردشگر وارده شده از مؤثرترین متغیرهای پیش‌بینی‌کننده توسعه پایدار روستایی در شهرستان خرم‌آباد هستند. انصاری لردی و همکاران (۱۳۹۹)، طی مطالعه‌ای مدل توسعه پایدار زیست محیطی روستایی را تبیین نمودند. نتایج پژوهش ایشان نشان داد که در رتبه‌بندی سازه‌های مربوط به ابعاد توسعه پایدار زیست محیطی روستایی در مدل تحلیل عاملی مرتبه دوم، بعد مدیریت منابع طبیعی و اکوسیستم، بعد مدیریت انرژی، بعد مدیریت تنوع زیستی، بعد مدیریت تلفیقی آفات، بعد مدیریت آب و بعد مدیریت خاک به ترتیب بیشترین نقش را در ساختار عاملی دارند. همان‌طور که از مرور مطالعات پیشین مشخص می‌شود، با وجود اینکه تحقیقات گسترده‌ای در ادبیات تحقیق در زمینه عوامل مؤثر بر توسعه روستایی صورت گرفته است اما کمتر تحقیقی به صورت جامع مولفه‌های مختلف تأثیرگذار بر توسعه پایدار روستایی را بررسی کرده است. لذا در این پژوهش ابعاد مختلف توسعه پایدار روستایی به صورت موردی در روستای خوش آب و هوای امامه مورد مطالعه قرار گرفت. چرا که با توجه به محوریت جوامع روستایی در روند توسعه پایدار، شناخت جامعی در دسترس برنامه‌ریزان توسعه روستایی قرار بگیرد. روستای زیبای امامه از روستاهای قدیمی تهران و در ناحیه خوش آب و هوای شمیرانات قرار دارد. در جنوب شرق این روستا کوه ورجین، در ناحیه شمالی آن، کوه هم‌هن، و قسمت غربی آن کوه اورجین را می‌توان دید. قرار گرفتن بین این کوه‌ها از دلایل آب و هوای فوق‌العاده روستای امامه است. امامه آبادی است مرتفع و کوهستانی و سردسیر در دامنه جنوبی البرز مرکزی که آبش از رود محلی و قنات و چشمه تأمین می‌گردد (نجدت، ۱۴۰۲). هم‌اکنون براساس سرشماری سال ۱۳۹۵ مرکز آمار ایران، جمعیت روستای امامه حدود ۴۲۹ خانوار (برابر با ۱۳۱۵ نفر) است (سالنامه آماری، ۱۳۹۵). از چهار دهه گذشته مهاجرت از روستای امامه به شهرها به اوج خود رسیده است. روستای امامه دارای وسعتی حدود ۵۵ هکتار است که از این مقدار حدود ۳۶ هکتار آن باغات و مابقی به‌صورت زمینهای زراعی و مسکونی است. تا حدود ۵۰ سال پیش کشاورزی و دیم‌کاری بسیار رواج داشت و محصولات آن بیشتر غلات و بن‌شن بود ولی به مرور با کاشت درختان میوه ابتدا سیب، گلابی، گردو و سپس گیلاس، آلبالو، هلو و غیره جایگزین آنها شد (نجدت، ۱۴۰۲). در سالهای بسیار دور شغل اصلی مردم امامه کشاورزی، باغداری و دامداری بود ولی در حال حاضر و با مهاجرت روستاییان، باغداران و دامداران از کارگران افغان برای نگهداری باغات و دامها استفاده می‌کنند (موسی زاده، ۱۳۹۶). با توجه به مباحث مطرح شده مدل مفهومی پایداری توسعه روستایی به شکل شماره ۱ قابل ترسیم است.

شکل ۱- مدل مفهومی پایداری توسعه روستایی

۲. روش انجام پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت از نوع پژوهش‌های کمی است که در روستای امامه از روستاهای بزرگ بخش لواسان کوچک شهرستان شمیران، به منظور تحلیل مؤلفه‌های تأثیرگذار بر توسعه پایدار در روستاهای مناطق خوش و هوا انجام شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر اهالی بومی روستای امامه به تعداد ۱۳۱۵ نفر طبق آخرین سرشماری سال ۱۳۹۵ بودند. با استفاده از جدول کرجسی و مورگان تعداد ۲۹۷ نفر تعداد نمونه به دست آمد که به طور تصادفی انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه محقق ساخت بود. در این تحقیق با استفاده از مرور ادبیات تحقیق، پرسشنامه‌ای در دو بخش (مشخصات دموگرافیک افراد مورد مطالعه با ۶ گویه و عوامل تأثیرگذار در توسعه پایدار روستای امامه با ۵۹ گویه) طراحی شد. بر مبنای چارچوب نظری و مفهومی تحقیق، متغیرهایی که در رابطه با عوامل مؤثر در توسعه روستایی پایدار در روستای امامه در نمونه مورد مطالعه نیاز به شناخت و بررسی دارند عبارتند از: (جدول ۱).

جدول ۱: متغیرهای مربوط به توسعه پایدار روستای امامه

حوزه	نام متغیر	سطح اندازه‌گیری	منابع پژوهشی
مشارکت اجتماعی	مشارکت اجتماعی	ترتیبی	(شفیعی و کریمی، ۱۴۰۱)، (Fikert Szzbilir, 2018)
	اعتماد به نفس و خود انکایی	ترتیبی	(شفیعی ثابت و میرواحیدی، ۱۳۹۹)
	سرمایه اجتماعی	ترتیبی	(مرید سادات و همکاران، ۱۳۹۶)، (شرفی و علی بیگی، ۱۳۹۵)
وجود اعتقادات و باورهای زیست محیطی	وجود اعتقادات و باورهای زیست محیطی	ترتیبی	(خدامراد پور و همکاران، ۱۳۹۸)، (میر لطفی و همکاران، ۱۳۹۵)، (شرفی و علی بیگی، ۱۳۹۵)، (گراوندی و همکاران، ۱۳۹۰)
	فرهنگ	ترتیبی	(خدامراد پور و همکاران، ۱۳۹۸)، (میر لطفی و همکاران، ۱۳۹۵)
آموزش	آموزش	ترتیبی	(خدامراد پور و همکاران، ۱۳۹۸)، (میر لطفی و همکاران، ۱۳۹۵)، (شرفی و علی بیگی، ۱۳۹۵)
	فناوری اطلاعات و ارتباطات	ترتیبی	(موسی زاده و همکاران، ۱۴۰۰)
عملکرد نهادهای موجود در روستا	عملکرد نهادهای موجود در روستا	ترتیبی	(محمودی و همکاران، ۱۳۹۹)، (شرفی و علی بیگی، ۱۳۹۵)، (گراوندی و همکاران، ۱۳۹۰)
	میزان سرمایه گذاری دولت در امور زیر بنائی	ترتیبی	(مرادی و طالبی، ۱۳۹۵)
وام های خود اشتغالی	وام های خود اشتغالی	ترتیبی	(ولائی و همکاران، ۱۳۹۴)
	مدیریت منابع طبیعی و اکوسیستم،	ترتیبی	(انصاری لرد و همکاران، ۱۳۹۹)
بعد مدیریت انرژی	بعد مدیریت انرژی	ترتیبی	(انصاری لرد و همکاران، ۱۳۹۹)
	بعد مدیریت تنوع زیستی	ترتیبی	(انصاری لرد و همکاران، ۱۳۹۹)، (حسنپور و همکاران، ۱۳۹۶)
بعد مدیریت تلفیقی آفات	بعد مدیریت تلفیقی آفات	ترتیبی	(انصاری لرد و همکاران، ۱۳۹۹)

حوزه	نام متغیر	سطح اندازه‌گیری	منابع پژوهشی
بعد مدیریت آب		ترتیبی	(انصاری لرد و همکاران، ۱۳۹۹)
بعد مدیریت خاک		ترتیبی	(انصاری لرد و همکاران، ۱۳۹۹)
تجمع زمین و برنامه ریزی یکپارچه استفاده		ترتیبی	(یانبو و همکاران، ۲۰۲۱)
تنوع بخشی فعالیت های اقتصادی		ترتیبی	(قاسمی و جوان، ۱۳۹۳)، (جوان و همکاران، ۱۳۹۰)

سپس برای تعیین روایی ظاهری و محتوایی سؤالات پرسشنامه از متخصصان دانشگاهی و همچنین کارشناسان خبره حوزه توسعه روستایی شهرستان بهره گرفته شد. برای تعیین پایایی ابزار جمع‌آوری داده، مطالعه پیش‌آزمون در بین ۳۰ نفر از اهالی روستای منطقه اما خارج از نمونه مورد مطالعه بود، انجام پذیرفت. برای تشخیص پایایی سؤالات پرسشنامه از آزمون کرونباخ آلفا استفاده شد و مقدار آن در خصوص عوامل موثر بر توسعه یافتگی روستای امامه، ۰/۹۷۶ بدست آمد. به‌منظور تحلیل داده‌ها در این تحقیق از تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی بر اساس روش تجزیه به مؤلفه‌های اصلی بهره گرفته شد. تحلیل عاملی نام عمومی است برای برخی روش‌های آماری چند متغیره که هدف اصلی آن خلاصه کردن داده‌هاست. این روش به بررسی همبستگی درونی تعداد زیادی از متغیرها می‌پردازد و در نهایت آن‌ها را در قالب‌های عمومی محدودی دسته‌بندی کرده و تبیین می‌کند. تحلیل عاملی روشی هم وابسته بوده که در آن کلیه متغیرها به‌طور هم‌زمان مدنظر قرار می‌گیرند (کلانتری، ۲۰۰۷).

۳. یافته ها

بررسی ویژگی‌های شخصی و حرفه‌ای افراد مورد مطالعه

با توجه به نتایج حاصله، متوسط سن افراد مورد مطالعه در این تحقیق ۴۳ سال بوده است. در خصوص جنسیت ۷۹ درصد روستاییان مورد مطالعه را مردان و ۲۱ درصد را زنان تشکیل می‌دادند. سطح تحصیلات ۵۹ درصد ایشان در سطح سیکل بود. در رابطه با شغل افراد مورد مطالعه، شغل آزاد و خدماتی به ترتیب با ۴۱/۳ درصد و ۱۵/۳ درصد، مشاغل بودند که پاسخگویان بیشترین اشتغال داشتند. مشاغل کشاورزی و دامداری به ترتیب با ۱۴/۳ و ۱۰/۳ درصد در رتبه های سوم و چهارم اشتغال افراد مورد مطالعه داشتند.

اولویت بندی دیدگاه های افراد مورد مطالعه در خصوص عوامل تأثیر گذار بر توسعه پایدار روستای امامه

دیدگاه های پاسخگویان در رابطه با عوامل تأثیر گذار بر توسعه پایدار روستایی امامه مورد مطالعه با استفاده از ۵۹ گویه مورد کنکاش و بررسی قرار گرفت. تحلیل توصیفی نتایج نشان داد که از دید افراد مورد مطالعه وجود وسیله نقلیه برای حمل کالا به بازار و مراکز فروش، وجود طبیعت بکر و زیبا، وجود آب و هوای مناسب، قابلیت کشت گیاهان داروئی و وجود خاک مناسب، حاصلخیز در اراضی کشاورزی، وجود زمینهای شیبدار مناسب جهت ایجاد و گسترش باغات و وجود منابع آبی کافی برای کشاورزی به ترتیب با ضریب تغییرات ۰/۰۳۹، ۰/۰۵۵، ۰/۰۵۵، ۰/۰۷۹ و ۰/۰۷۹، بیشترین تأثیر را در روند توسعه پایدار روستای امامه دارد و در رتبه یک تا پنجم اثرگذاری قرار دارند (جدول ۲).

جدول ۲. اولویت بندی دیدگاه های افراد مورد مطالعه در خصوص عوامل تأثیر گذار بر توسعه پایدار روستای امامه

ردیف	گویه	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	رتبه
۱	وجود وسیله نقلیه برای حمل کالا به بازار و مراکز فروش	۹/۶۱	۰/۹۴۲	۰/۰۰۹	۱
۲	وجود طبیعت بکر و زیبا	۹/۹۵	۰/۲۹۰	۰/۰۲۹	۲
۳	وجود آب و هوای مناسب	۹/۹۱	۰/۳۸۳	۰/۰۳۹	۳
۴	قابلیت کشت گیاهان داروئی	۹/۸۱	۰/۵۴۳	۰/۰۵۵	۴
۵	وجود خاک مناسب و حاصلخیز در اراضی کشاورزی	۹/۸۲	۰/۵۳۷	۰/۰۵۵	۴
۶	وجود زمینهای شیبدار مناسب جهت ایجاد و گسترش باغات	۹/۷۶	۰/۷۷۴	۰/۰۷۹	۵
۷	وجود منابع آبی کافی برای کشاورزی	۹/۷۲	۰/۷۶۸	۰/۰۷۹	۵
۸	موقعیت جغرافیایی مناسب روستا	۹/۷۱	۰/۸۳۷	۰/۰۸۶	۶
۹	دسترسی به مراکز فرهنگی (مسجد، کتابخانه و غیره)	۹/۶۵	۰/۸۷۳	۰/۰۹۰	۷
۱۰	وجود رودخانه های فصلی جهت گردشگری	۹/۶۲	۰/۹۰۵	۰/۰۹۴	۸
۱۱	وجود مراتع نسبتا مناسب برای پرورش دام	۹/۶۴	۰/۹۱۳	۰/۰۹۴	۸
۱۲	وجود نیروی کار جوان و فعال	۹/۵۹	۰/۹۶۱	۰/۱۰۰	۹

ردیف	گویه	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	رتبه
۱۳	وجود مزیت نسبی منطقه در کشت محصولات باغی و گیاهان داروئی	۹/۷۰	۰/۹۸۴	۰/۱۰۱	۱۰
۱۴	وجود جنگلهای زیبا جهت گسترش فعالیتهای گردشگری	۹/۵۱	۰/۹۶۹	۰/۱۰۲	۱۱
۱۵	وضعیت توپوگرافی منطقه از لحاظ کوهستانی و دشتی و همچنین ارتفاع از سطح دریا	۹/۵۵	۰/۹۸۵	۰/۱۰۳	۱۲
۱۶	توسعه زیرساخت های عمومی مناسب روستا همچون آب، برق و گاز	۹/۶۳	۱/۰۳	۰/۱۰۷	۱۳
۱۷	دسترسی به مراکز بهداشتی (خانه بهداشت، درمانگاه و غیره)	۹/۶۷	۱/۰۶	۰/۱۰۹	۱۴
۱۸	وجود کوهستانها جهت گردشگری و انجام ورزشهای زمستانی	۹/۵۳	۱/۰۸	۰/۱۱۳	۱۵
۱۹	نداشتن استرس در موقعیت های سخت و مشکل	۹/۴۸	۱/۰۹	۰/۱۱۵	۱۶
۲۰	دسترسی به خدمات بانکی (وجود دستگاه ATM و غیره در روستا	۹/۷۱	۱/۲۲	۰/۱۲۵	۱۷
۲۱	ممکن دانستن چیزی که دیگران آن را مشکل می دانند	۹/۴۰	۱/۲۰	۰/۱۲۷	۱۸
۲۲	دسترسی به مراکز و سالن های ورزشی	۹/۵۷	۱/۲۲	۰/۱۲۷	۱۸
۲۳	برخورداری از جایگاه دفن زیاله	۹/۷۴	۱/۲۴	۰/۱۲۷	۱۸
۲۴	دسترسی کافی به عوامل تولید (زمین، نیروی انسانی، سرمایه) در روستا	۹/۵۱	۱/۲۳	۰/۱۳۰	۱۹
۲۵	دسترسی به نیروهای متخصص و با تجربه در روستا	۹/۴۶	۱/۲۵	۰/۱۳۲	۲۰
۲۶	اعتماد به نفس و خوداتکایی	۹/۵۰	۱/۲۶	۰/۱۳۳	۲۱
۲۷	وجود حجم مناسب محصولات باغی و دارای قابلیت تبدیل	۹/۵۵	۱/۲۹	۰/۱۳۵	۲۲
۲۸	ایجاد و توسعه فعالیت های فرآوری، صنایع تبدیلی و تکمیلی در روستا	۹/۴۹	۱/۳۰	۰/۱۳۷	۲۳
۲۹	وجود آداب و رسوم و فرهنگ محلی در منطقه جهت گردشگری	۹/۴۴	۱/۳۵	۰/۱۴۳	۲۴
۳۰	برخورداری از امنیت اجتماعی در روستا از قبیل اختلافات محلی بین ساکنان بلحاظ قومی، مذهبی، زبانی و غیره	۹/۴۵	۱/۳۷	۰/۱۴۵	۲۵
۳۱	امکان افزایش سرمایه گذاری در واحدهای تولیدی	۹/۴۷	۱/۳۷	۰/۱۴۵	۲۵
۳۲	داشتن روحیه بلند پروازانه در جوانان روستا	۹/۴۶	۱/۳۸	۰/۱۴۶	۲۶
۳۳	مشارکت در تصمیم گیری و اجرای فعالیت های مختلف	۹/۴۴	۱/۴۰	۰/۱۴۸	۲۷
۳۴	آگاهی از منافع کارآفرینی	۹/۴۸	۱/۴۱	۰/۱۴۹	۲۸
۳۵	میزان رضایت از محیط کسب و کار کشاورزی در روستا	۹/۴۱	۱/۴۱	۰/۱۵۰	۲۸
۳۶	آگاهی اهالی از نرخ محصولات در بازار	۹/۳۷	۱/۴۰	۰/۱۵۰	۲۸
۳۷	آگاهی نسبت به خرید و فروش محصولات	۹/۴۴	۱/۴۴	۰/۱۵۲	۲۹
۳۸	برخورداری از خدمات اداری در روستا از قبیل شورای اسلامی، خدمات جهاد کشاورزی و شرکت های تعاونی	۹/۴۲	۱/۴۴	۰/۱۵۳	۳۰
۳۹	تنوع بخشی به محصولات روستایی از طریق صنایع کوچک و فرآوری محصولات	۹/۴۲	۱/۴۶	۰/۱۵۵	۳۱
۴۰	برخورداری از مراکز تفریحی ضروری برای جوانان از قبیل کتابخانه، باشگاه ورزشی، و پارک و غیره	۹/۴۵	۱/۴۸	۰/۱۵۶	۳۲
۴۱	وجود نیروی انسانی ماهر و باسواد و با تجربه برای تنوع بخشی به فعالیت های اقتصادی در روستا	۹/۴۰	۱/۴۷	۰/۱۵۶	۳۳
۴۲	تمایل به انجام ریسک های حساب شده	۹/۳۲	۱/۴۷	۰/۱۵۷	۳۴
۴۳	تنوع منابع درآمدی اهالی روستا	۹/۳۷	۱/۴۷	۰/۱۵۷	۳۴
۴۴	وجود زیرساخت های ارتباطی فیزیکی در روستا (حمل و نقل و راه های روستایی)	۹/۵۳	۱/۴۸	۰/۱۵۸	۳۵
۴۵	سرمایه گذاری های دولتی و بخش خصوصی در روستا	۹/۵۰	۱/۵۲	۰/۱۶۰	۳۶
۴۶	حمایت دولت از ایجاد و توسعه سازمان های غیر دولتی فعال و مرتبط با کارآفرینی	۹/۴۳	۱/۵۲	۰/۱۶۱	۳۷
۴۷	تشویق سرمایه گذاران محلی برای ایجاد فرصت های شغلی	۹/۴۱	۱/۵۳	۰/۱۶۲	۳۸
۴۸	اهمیت توجه به آینده خانواده و فرزندان در بین اهالی روستا	۹/۳۳	۱/۵۲	۰/۱۶۲	۳۸
۴۹	تشویق و بکارگیری جوانان برای ایجاد کسب و کارهای جدید	۹/۳۸	۱/۵۳	۰/۱۶۳	۳۹
۵۰	امکان دسترسی به تسهیلات اعتباری و حمایت مالی (وام های دریافتی، بیمه محصولات و غیره)	۹/۴۶	۱/۵۷	۰/۱۶۶	۴۰
۵۱	آگاهی درباره نیاز مصرف کنندگان با بازارهای جدید	۹/۳۴	۱/۶۱	۰/۱۷۲	۴۱
۵۲	توانایی کشف و تلفیق راه و روش های جدید برای حل مشکل یافتن منابع جدید	۹/۲۹	۱/۶۲	۰/۱۷۴	۴۲
۵۳	توزیع بهینه منابع در سطح دهستان	۹/۳۳	۱/۶۴	۰/۱۷۶	۴۳

ردیف	گویه	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	رتبه
۵۴	وجود منابع آبی برای پرورش آبزیان و گسترش شیلات	۹/۲۰	۱/۶۵	۰/۱۷۹	۴۴
۵۵	دسترسی آسان به بازار مناسب برای عرضه تولیدات محلی و بومی به مصرف کنندگان	۹/۳۶	۱/۶۹	۰/۱۸۰	۴۵
۵۶	میزان رضایت از مسکن روستایی	۹/۲۶	۱/۷۲	۰/۱۸۶	۴۶
۵۷	استفاده از تسهیلات و وام های اعتباری برای ایجاد کسب و کارهای جدید	۹/۳۴	۱/۸۲	۰/۱۹۷	۴۷
۵۸	دسترسی به نهاده های کشاورزی چون ماشین آلات و ابزارآلات مدرن در فعالیت های مختلف کشاورزی و دامداری در روستا	۹/۳۷	۱/۸۴	۰/۱۹۸	۴۸
۵۹	مشارکت زنان در فعالیتهای اقتصادی روستاودامداری و غیره	۹/۱۳	۱/۹۳	۰/۲۱۱	۴۹

تحلیل عاملی عوامل موثر بر توسعه پایدار روستای امامه

خلاصه کردن متغیرهای مربوط به دیدگاه نمونه مورد مطالعه در خصوص تحلیل مولفه های تأثیر گذار بر توسعه پایدار روستای امامه، ۶۶ متغیر وارد تحلیل شد. این روش در مجموع ۵۹ متغیر را در ۵ عامل طبقه بندی کرد. میزان واریانس درون داده ها که می تواند توسط عوامل تبیین شود با آزمون KMO سنجیده شد و مقدار آن ۰/۹۳ به دست آمد (جدول ۳)؛ بنابراین می توان گفت تعداد نمونه ها برای تحلیل عاملی مناسب بودند و زیرا دامنه KMO بین صفر تا یک بوده و هر چه قدر این میزان به یک نزدیک تر باشد به همان میزان روایی نمونه بالاتر است. همچنین آزمون بارتلت نیز در این جدول معنی دار بود و مقدار آن در سطح یک درصد ۱۷۱۶۴/۶۸ به دست آمد؛ بنابراین می توان نتیجه گرفت که تفکیک عامل ها به درستی انجام شده و متغیرهای هر عامل همبستگی ریشه ای بالایی با یکدیگر دارند. لذا داده ها برای تحلیل عاملی تأیید می شود (کلاتری، ۲۰۰۷). تعداد پنج عامل که مقدار ویژه آن ها بزرگتر از عدد یک بود، استخراج گردید. در جدول شماره ۴ مقدار ویژه، درصد واریانس تبیین شده توسط هر عامل و درصد تجمعی واریانس تبیین شده، گزارش شده است. بنا بر نتایج این جدول، پنج عامل شناسایی شده در مجموع ۶۰/۵۶ درصد واریانس کل مولفه های تأثیر گذار بر توسعه پایدار روستای امامه را تبیین کرده اند بطوریکه بیشترین مقدار ویژه^۱ مربوط به عامل زیرساخت های نهادی اقتصادی (۱۳/۱۰) بوده که ۲۲/۲۱ درصد واریانس مولفه های تأثیر گذار بر توسعه پایدار روستای امامه را تبیین کرده است. پس از آن به ترتیب عامل های زیرساخت های فرهنگی-اجتماعی (۱۱/۵۴)، پتانسیل های کشاورزی منطقه (۵/۸۶)، موقعیت جغرافیایی منطقه (۳/۱۲)، توان محیطی منطقه (۲/۱۰) قرار گرفته است.

جدول ۳. آزمون بارتلت و KMO

اندازه کفایت نمونه گیری ۰/۹۳۹		
۱۷۱۶۴/۶۸	کای اسکور تقریبی	
۱۷۱۱	درجه آزادی	آزمون بارتلت
۰/۰۰۰	معنی داری (sig)	

جدول ۴. عامل های مربوط به متغیرهای توسعه پایدار روستای امامه

ردیف	عنوان عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس تبیین شده توسط هر عامل	درصد تجمعی واریانس تبیین شده
۱	زیرساخت های نهادی اقتصادی	۱۳/۱۰	۲۲/۲۱	۲۲/۲۱
۲	زیر ساخت اجتماعی فرهنگی	۱۱/۵۴	۱۹/۵۶	۴۱/۷۷
۳	پتانسیل های کشاورزی منطقه	۵/۸۶	۹/۹۳	۵۱/۷۰
۴	موقعیت جغرافیایی منطقه	۳/۱۲	۵/۲۹	۵۶/۹۹
۵	توان محیطی منطقه	۲/۱۰	۳/۵۷	۶۰/۵۶
	مجموع		۶۰/۵۶	

برای چرخش عامل ها از روش وریماکس استفاده شد. متغیرهایی که بار عاملی آن ها بزرگتر از ۰/۵ باشند، به عنوان بارهای عاملی معنی دار استخراج شد. با توجه به اینکه در عامل اول (عامل زیرساخت های نهادی و اقتصادی) متغیرهای دسترسی آسان به بازار مناسب برای عرضه تولیدات محلی و بومی به مصرف کنندگان، ایجاد و توسعه فعالیت های فرآوری، صنایع تبدیلی و تکمیلی در روستا، وجود زیرساخت های ارتباطی فیزیکی در روستا (حمل و نقل و راه های روستایی)، ممکن دانستن چیزی که دیگران آن را مشکل می دانند، آگاهی درباره نیاز

^۱ مقدار ویژه عبارت است از سهم نسبی هر عامل از کل واریانس تمامی متغیرهای تحقیق.

مصرف کنندگان با بازارهای جدید، تنوع بخشی به محصولات روستایی از طریق صنایع کوچک و فرآوری محصولات، آگاهی اهالی از نرخ محصولات در بازار، تنوع منابع درآمدی اهالی روستا، امکان افزایش سرمایه گذاری در واحدهای تولیدی، تمایل به انجام ریسک های حساب شده، توسعه زیرساخت های عمومی مناسب روستا همچون آب، برق و گاز، وجود حجم مناسب محصولات باغی و دارای قابلیت تبدیل، وجود وسیله نقلیه برای حمل کالا به بازار و مراکز فروش، تشویق و بکارگیری جوانان برای ایجاد کسب و کارهای جدید، آگاهی نسبت به خرید و فروش محصولات، استفاده از تسهیلات و وام های اعتباری برای ایجاد کسب و کارهای جدید، توزیع بهینه منابع در سطح دهستان، سرمایه گذاری های دولتی و بخش خصوصی در روستا، امکان دسترسی به تسهیلات اعتباری و حمایت مالی (وام های دریافتی، بیمه محصولات و غیره)، تشویق، سرمایه گذاران محلی برای ایجاد فرصت های شغلی، دسترسی به خدمات بانکی (وجود دستگاه ATM و غیره) در روستا و استفاده از تسهیلات و وام های اعتباری برای ایجاد کسب و کارهای جدید؛ دارای بار عاملی بزرگتر از ۰/۵ بودند. این عامل زیرساخت های نهادی و اقتصادی نام گذاری شد که حدود ۲۲/۲۱ درصد از تغییرات واریانس کل را تبیین می کند (جدول ۴). در عامل زیرساخت های نهادی و اقتصادی متغیر « دسترسی آسان به بازار مناسب برای عرضه تولیدات محلی و بومی به مصرف کنندگان » با بار عاملی ۰/۷۷۳ به عنوان مؤثرترین متغیر شناسایی شد (جدول ۵). در عامل دوم متغیرهای مشارکت در تصمیم گیری و اجرای فعالیت های مختلف، اعتماد به نفس و خوداتکایی، برخورداری از مراکز تفریحی ضروری برای جوانان از قبیل کتابخانه، باشگاه ورزشی، و پارک و غیره، وجود آداب و رسوم و فرهنگ محلی در منطقه جهت گردشگری، اهمیت توجه به آینده خانواده و فرزندان در بین اهالی روستا، دسترسی به مراکز بهداشتی (خانه بهداشت، درمانگاه و غیره، مشارکت زنان در فعالیتهای اقتصادی روستا و دامداری و غیره، برخورداری از امنیت اجتماعی در روستا از قبیل اختلافات محلی بین ساکنان بلحاظ قومی، مذهبی، زبانی و غیره، برخورداری از خدمات اداری در روستا از قبیل شورای اسلامی، خدمات جهاد کشاورزی و شرکت های تعاونی، میزان رضایت از مسکن روستایی، آگاهی از منافع کارآفرینی، داشتن روحیه بلند پروازانه در جوانان روستا، توانایی کشف و تلفیق راه و روش های جدید برای حل مشکل یافتن منابع جدید، دسترسی به نیروهای متخصص و با تجربه در روستا، دسترسی به مراکز و سالن های ورزشی، میزان رضایت از محیط کسب و کار کشاورزی در روستا و نداشتن استرس در موقعیت های سخت و مشکل؛ دارای بار عاملی بزرگتر از ۰/۵ بودند که با توجه به ماهیت آن ها عامل زیرساخت های اجتماعی-فرهنگی نام گرفت. عامل دوم حدود ۱۹/۵۶ درصد از تغییرات واریانس کل را تبیین می کند (جدول ۴). در عامل زیرساخت های اجتماعی-فرهنگی متغیر « مشارکت در تصمیم گیری و اجرای فعالیت های مختلف » با بار عاملی ۰/۷۹۳ مؤثرترین متغیر شناسایی شد (جدول ۵). عامل سوم که ۹/۹۳ درصد از تغییرات واریانس کل را تبیین می کند (جدول ۴)، شامل وجود مزیت نسبی منطقه در کشت محصولات باغی و گیاهان دارویی، وجود زمینهای شیبدار مناسب جهت ایجاد و گسترش باغات، وجود مراتع نسبتاً مناسب برای پرورش دام، دسترسی به نهاده های کشاورزی چون ماشین آلات و ابزارآلات مدرن در فعالیت های مختلف کشاورزی و دامداری در روستا، وجود نیروی کار جوان و فعال، وجود منابع آبی برای پرورش آبزیان و گسترش شیلات و وجود رودخانه های فصلی جهت گردشگری بود که دارای بار عاملی بالای ۰/۵ بودند. با توجه به متغیرهای موجود این عامل پتانسیل های کشاورزی منطقه نام گذاری شد. متغیر « وجود مزیت نسبی منطقه در کشت محصولات باغی و گیاهان دارویی » با بار عاملی ۰/۷۸۵ تأثیرگذارترین متغیر در عامل پتانسیل های کشاورزی منطقه مشخص گردید (جدول ۵). متغیرهای موقعیت جغرافیایی مناسب روستا، وجود کوهستانها جهت گردشگری و انجام ورزشهای زمستانی و وضعیت توپوگرافی منطقه از لحاظ کوهستانی و دشتی و همچنین ارتفاع از سطح دریا دارای بار عاملی بالای ۰/۵ بودند که این عامل موقعیت جغرافیایی منطقه نام گذاری شد. عامل موقعیت جغرافیایی منطقه حدود ۵/۲۹ درصد از تغییرات واریانس کل را تبیین می کند (جدول ۴). متغیر « موقعیت جغرافیایی مناسب روستا » با بار عاملی ۰/۶۵۶، مؤثرترین متغیر در این عامل شناسایی شد (جدول ۵). عامل پنجم که حدود ۳/۵۷ درصد از تغییرات واریانس کل را تبیین می کند (جدول ۴) شامل متغیرهای قابلیت کشت گیاهان دارویی و سالم و وجود آب و هوای مناسب هست که دارای بار عاملی بالاتر از ۰/۵ بودند تحت عنوان عامل توان محیطی منطقه نام گذاری گردید. در این عامل متغیر « قابلیت کشت گیاهان دارویی » با بار عاملی ۰/۵۱۳ به عنوان مؤثرترین متغیر شناسایی شد (جدول ۵).

جدول ۵. نام عوامل توسعه پایدار روستای امامه، متغیرهای هر عامل و بار عاملی

عنوان عامل	متغیرها	بار عاملی
عامل زیرساخت های نهادی و اقتصادی	دسترسی آسان به بازار مناسب برای عرضه تولیدات محلی و بومی به مصرف کنندگان	۰/۷۷۳
	ایجاد و توسعه فعالیت های فرآوری، صنایع تبدیلی و تکمیلی در روستا	۰/۷۶۸
	وجود زیرساخت های ارتباطی فیزیکی در روستا (حمل و نقل و راه های روستایی)	۰/۷۴۷
	ممکن دانستن چیزی که دیگران آن را مشکل می دانند	۰/۷۳۲
	آگاهی درباره نیاز مصرف کنندگان با بازارهای جدید	۰/۷۲۱
	تنوع بخشی به محصولات روستایی از طریق صنایع کوچک و فرآوری محصولات	۰/۶۷۹

عنوان عامل	متغیرها	بار عاملی
زیر ساخت اجتماعی فرهنگی	آگاهی اهالی از نرخ محصولات در بازار	۰/۶۷۸
	تنوع منابع درآمدی اهالی روستا	۰/۶۷۰
	امکان افزایش سرمایه گذاری در واحدهای تولیدی	۰/۶۶۹
	تمایل به انجام ریسک های حساب شده	۰/۶۶۵
	توسعه زیرساخت های عمومی مناسب روستا همچون آب، برق و گاز	۰/۶۵۲
	وجود حجم مناسب محصولات باغی و دارای قابلیت تبدیل	۰/۶۳۳
	وجود وسیله نقلیه برای حمل کالا به بازار و مراکز فروش	۰/۶۳۰
	تشویق و بکارگیری جوانان برای ایجاد کسب و کارهای جدید	۰/۶۲۸
	آگاهی نسبت به خرید و فروش محصولات	۰/۶۲۰
	استفاده از تسهیلات و وام های اعتباری برای ایجاد کسب و کارهای جدید	۰/۶۱۶
	توزیع بهینه منابع در سطح دهستان	۰/۶۱۰
	سرمایه گذاری های دولتی و بخش خصوصی در روستا	۰/۶۰۸
	امکان دسترسی به تسهیلات اعتباری و حمایت مالی (وام های دریافتی، بیمه محصولات)	۰/۵۴۹
	تشویق سرمایه گذاران محلی برای ایجاد فرصت های شغلی	۰/۵۲۷
	دسترسی به خدمات بانکی (وجود دستگاه ATM و غیره در روستا)	۰/۵۲۰
	استفاده از تسهیلات و وام های اعتباری برای ایجاد کسب و کارهای جدید	۰/۵۱۳
	مشارکت در تصمیم گیری و اجرای فعالیت های مختلف	۰/۷۹۳
	اعتماد به نفس و خوداتکایی	۰/۷۸۶
	برخورداري از مراکز تفریحی ضروری برای جوانان از قبیل کتابخانه، باشگاه ورزشی، و پارک و غیره	۰/۷۶۸
	وجود آداب و رسوم و فرهنگ محلی در منطقه جهت گردشگری	۰/۷۵۰
پتانسیل های کشاورزی منطقه	اهمیت توجه به آینده خانواده و فرزندان در بین اهالی روستا	۰/۷۳۱
	دسترسی به مراکز بهداشتی (خانه بهداشت، درمانگاه و غیره)	۰/۷۱۷
	مشارکت زنان در فعالیتهای اقتصادی روستاودامداری و غیره	۰/۷۱۳
	برخورداري از امنیت اجتماعی در روستا از قبیل اختلافات محلی بین ساکنان بلحاظ قومی، مذهبی، زبانی و غیره	۰/۷۰۳
	برخورداري از خدمات اداری در روستا از قبیل شورای اسلامی، خدمات جهاد کشاورزی و شرکت های تعاونی	۰/۶۹۳
	میزان رضایت از مسکن روستایی	۰/۶۹۲
	آگاهی از منافع کارآفرینی	۰/۶۶۶
	داشتن روحیه بلند پروازانه در جوانان روستا	۰/۶۶۵
	توانایی کشف و تلفیق راه و روش های جدید برای حل مشکل یافتن منابع جدید	۰/۶۴۸
	دسترسی به نیروهای متخصص و با تجربه در روستا	۰/۶۴۲
موقعیت جغرافیایی منطقه	دسترسی به مراکز و سالن های ورزشی	۰/۶۲۵
	میزان رضایت از محیط کسب و کار کشاورزی در روستا	۰/۶۰۶
	نداشتن استرس در موقعیت های سخت و مشکل	۰/۵۹۶
	وجود مزیت نسبی منطقه در کشت محصولات باغی و گیاهان داروئی	۰/۷۸۵
	وجود زمینهای شیبدارومناسب جهت ایجاد وگسترش باغات	۰/۷۲۹
توان محیطی منطقه	وجود مراتع نسبتا مناسب برای پرورش دام	۰/۶۲۶
	دسترسی به نهاده های کشاورزی چون ماشین آلات و ابزارآلات مدرن در فعالیت های مختلف کشاورزی و دامداری در روستا	۰/۶۰۵
	وجود نیروی کار جوان و فعال	۰/۵۶۸
	وجود منابع آبی برای پرورش آبزیان و گسترش شیلات	۰/۵۲۵
موقعیت جغرافیایی منطقه	وجود رودخانه های فصلی جهت گردشگری	۰/۵۳۴
	موقعیت جغرافیایی مناسب روستا	۰/۶۵۶
	وجود کوهستانها جهت گردشگری و انجام ورزشهای زمستانی	۰/۵۷۴
توان محیطی منطقه	وضعیت توپوگرافی منطقه از لحاظ کوهستانی و دشتی و همچنین ارتفاع از سطح دریا	۰/۵۳۹
	قابلیت کشت گیاهان دارویی	۰/۵۱۳
توان محیطی منطقه	وجود آب و هوای مناسب	۰/۵۰۲

۴. بحث و نتیجه گیری

باتوجه به مباحث و تحلیل های مطرح شده، نتیجه گیری می شود که توسعه پایدار روستایی پدیده ای پیچیده و دارای ابعاد متعدد است و بدون شناخت عوامل مختلف موثر بر توسعه پایدار روستا، حفظ آینده روستا امکان پذیر نمی باشد. از طرفی توسعه پایدار روستایی، راهبردی برای بهبود زندگی اجتماعی و اقتصادی روستاییان فقیر و تلاشی همه جانبه برای کاهش فقر است که بویژه با افزایش تولید و ارتقاء بهره وری در محیط روستائی میسر می گردد. از این رو این پژوهش به منظور تحلیل مؤلفه های تأثیرگذار بر توسعه پایدار در روستاهای مناطق خوش آب و هوا، بصورت موردی در روستای امامه انجام گرفت و نتایج تحلیل عاملی نشان داد که عامل های زیرساخت های نهادی-اقتصادی، فرهنگی-اجتماعی، پتانسیل های کشاورزی، موقعیت جغرافیایی و توان محیطی منطقه در مجموع ۵۶/۶۰ درصد واریانس کل مولفه های تأثیر گذار بر توسعه پایدار روستای امامه را تبیین می کند. به منظور غلبه بر مسایل و مشکلات اجتماعی، اقتصادی و اکولوژیکی که امروزه بسیاری از روستاها با آن مواجه هستند، توجه به ظرفیت های موجود و دادن نقش بیشتر به نهادهای محلی و سوق دادن جوامع روستایی به سمت توسعه نهادی/نهادگرایی و همچنین تسهیلات اقتصادی و تنوع بخشی فعالیت های اقتصادی روستا اهمیت ویژه دارد. در همین راستا مطابق با نتایج این پژوهش، عامل زیرساخت های نهادی-اقتصادی نقش تعیین کننده ای دارد. همسو با این یافته، موسی زاده و همکاران (۱۴۰۰) و محمودی و همکاران (۱۳۹۹) نیز متغیرهایی چون رضایت از عملکرد نهادهای موجود در روستا، شناخت و آگاهی از ماهیت و وظایف نهادهای اعتماد نهادی و ظرفیت سازی انسانی را در توسعه پایدار روستایی موثر دانستند. حسونند و عارف نژاد (۱۴۰۲)، کورتنی و همکاران (۲۰۰۷) و مرادی و طالبی (۱۳۹۵) نیز بر جذب سرمایه گذار خصوصی، ایجاد خوشه های صنعتی در روستاها و فرهنگ سازی در راستای حمایت از سرمایه گذاران غیر بومی، سرمایه گذاری دولت در امور زیر بنائی و اعتبارت تخصیص یافته به فصل عمران و نوسازی روستا به عنوان عوامل اقتصادی تأثیرگذار تأکید داشتند.

در راستای نتایج تحلیل مولفه زیر ساخت اجتماعی- فرهنگی، مطالعات مطالعات شفيعی و کریمی (۱۴۰۱)، Fikert Szzbilir, (2018) و شفيعی ثابت و میرواحدی (۱۳۹۹) نیز بر گزینه هایی چون آگاهی و انسجام اجتماعی، تشکل و مشارکت اجتماعی، همبستگی اجتماعی، شبکه های اجتماعی، بهبود عوامل اجتماعی و ایجاد خلاقیت و شکوفایی ایده ها در جوامع روستایی، ایجاد خودباوری، قدرت و توانمندی در بین روستاییان توجه داشتند. خدامرادپور و همکاران (۱۳۹۸) و میر لطفی و همکاران (۱۳۹۵) روی متغیرهایی چون فرهنگ، امنیت، آموزش و به کارگیری سیستم مدیریتی مبتنی بر ویژگی های خاص روستا اتفاق نظر داشتند.

نتایج تحلیل مؤلفه پتانسیل های کشاورزی منطقه ضمن تأیید مطالعات امینی نژاد و همکاران (۱۴۰۲) و صالحیان بادی و همکاران (۱۴۰۰) و فیروزی و همکاران (۱۳۹۵) نشان داد وجود مزیت نسبی منطقه در کشت محصولات باغی و گیاهان دارویی، وجود زمینهای شیب دار و مناسب جهت ایجاد و گسترش باغات، وجود مراتع نسبتاً مناسب برای پرورش دام، دسترسی به نهادهای کشاورزی چون ماشین آلات و ابزارآلات مدرن در فعالیت های مختلف کشاورزی و دامداری در روستا، وجود نیروی کار جوان و فعال، وجود منابع آبی برای پرورش آبزیان و گسترش شیلات و وجود رودخانه های فصلی جهت گردشگری، نقش تعیین کننده در بهبود روند توسعه پایدار روستایی دارد.

طی این پژوهش مولفه موقعیت جغرافیایی منطقه به عنوان چهارمین عامل موثر در توسعه پایدار روستایی روستای امامه قرار گرفت و متغیرهایی چون موقعیت جغرافیایی مناسب روستا، وجود کوهستانها جهت گردشگری و انجام ورزشهای زمستانی و وضعیت توپوگرافی منطقه از لحاظ کوهستانی و دشتی و همچنین ارتفاع از سطح دریا؛ به عنوان موثرترین متغیرها شناسایی شد که با مطالعات (قنبری و همکاران، ۱۳۹۹) و انامی (۱۳۹۹) مطابقت دارد. شناخت دقیق از مزیت های جغرافیایی نواحی، عامل کلیدی و یکی از پیش شرط های ضروری برای دستیابی به توسعه پایدار روستایی است؛ زیرا از این طریق بسترها و زمینه های لازم برای توسعه متوازن و متعادل در مناطق روستایی فراهم می شود. محققان همواره تأکید دارند که برنامه ریزی برای توسعه و به خصوص توسعه نواحی روستایی اصولاً می بایست، براساس یک شناخت واقعی صورت پذیرد تا امکانات و استعداد های بالفعل و بالقوه منطقه مورد استفاده قرار گیرد؛ بطوریکه بتوان یک برنامه ریزی دقیق در جهت بهره برداری بهینه ای امکانات و رفع مشکلات در جهت توسعه پایدار روستایی انجام داد (قربانی و همکاران، ۱۴۰۱؛ مقدسی و استعلاجی، ۱۳۹۴). در همین راستا، در این پژوهش نیز پنجمین مولفه تأثیر گذار بر توسعه پایدار روستایی روستای امامه، توان محیطی منطقه معرفی شد که متغیرهای قابلیت کشت گیاهان دارویی و وجود آب و هوای مناسب، به ترتیب موثرترین متغیرها معرفی شدند.

پیشنهادهای

بدیهی است که توسعه پایدار روستایی نیازمند عواملی است که ترکیب مناسبی از هر کدام از آنها در زمان و مکان مناسب برای این کار وجود داشته باشد؛ لذا با توجه به نتایج پژوهش پیشنهاد می شود:

۱- با توجه به نقش تعیین کننده اعتبارات و سرمایه در روند توسعه، توصیه می شود؛ الگوی توزیع اعتبارات عمرانی و توسعه ایی در کمیته برنامه ریزی شهرستان مبتنی بر رویکرد آمایشی مورد بازبینی قرار گیرد. همچنین مزیت های رقابتی روستا از جنبه های

مختلف شناسایی شود و براساس آن برنامه‌های مناسبی برای توسعه پایدار روستای امامه اتخاذ شود. نیز سرمایه‌گذاری‌های بیشتر در روستاها به منظور ایجاد انگیزه ماندگاری در روستا به عنوان عامل مهم در ایجاد پایداری بیشتر در جامعه کشاورزی مورد تأکید قرار گیرد.

۲- با توجه به نقش اجتناب‌ناپذیر عوامل اجتماعی-فرهنگی در پیشبرد اهداف توسعه روستایی پیشنهاد می‌شود با خلق فرصت‌های برابر اجتماعی از قبیل (بهبود برخورداری از خدمات اداری و امنیت اجتماعی در روستا، بهبود دسترسی به مراکز بهداشتی، گسترش مشارکت زنان در فعالیتهای مختلف روستا، بهبود برخورداری از مراکز تفریحی ضروری برای جوانان، غنا بخشیدن آداب و رسوم و فرهنگ محلی، تولید و اجرای مستندهای بوم‌گردی جهت بازتولید فرهنگی هویت بومی و غیره) زمینه را برای پیاده‌سازی و موفقیت برنامه‌های توسعه فراهم سازد.

۳- با توجه به وجود زمینه‌ها و پتانسیل‌های کشاورزی در روستای امامه، پیشنهاد می‌شود که آموزش‌های ترویجی در حوزه کشاورزی پایدار توسعه یابد، سرمایه‌گذاری در زیر ساخت‌های کشاورزی، توسعه و تقویت تشکل‌های کشاورزان، تدوین قوانین حمایتی و توسعه اشتغال پایدار در دستور کار متولیان امر قرار گیرد. همچنین به منظور کاهش هزینه‌های تولید و بالطبع تضمین پایداری درآمد کشاورزان، نظام مناسب بازاریابی و بازررسانی تدوین شود.

۴- موقعیت جغرافیایی منطقه به عنوان چهارمین عامل تأثیرگذار در توسعه پایدار روستای امامه شناسایی شد؛ لذا توصیه می‌شود که بنیان‌های طبیعی (موقعیت و وسعت، اقلیم، توپوگرافی، ساختار زمین‌شناسی، آب، خاک، پوشش گیاهی و حیات جانوری) و انسانی (جمعیت، دین، زبان و فرهنگ، سطح سواد، دسترسی به راه‌های ارتباطی، اشغال و وضعیت فعالیت‌ها، مهاجرت و مالکیت اراضی) هر منطقه مورد شناسایی قرار گیرد. به این ترتیب قابلیت‌ها و تنگناهای آن در برنامه‌ریزی توسعه مورد توجه و تدقیق قرار گیرد.

۵- بلحاظ اهمیت شناسایی توان محیطی روستای امامه در برنامه‌ریزی‌های پیش‌رو جهت دستیابی به توسعه پایدار، توصیه می‌شود که مطالعات دقیق و مدونی به منظور شناسایی مزیت‌های خاص نواحی روستایی انجام شود تا از این طریق سیاست‌گذاری‌ها بر مبنای تصمیمات مکانی درست صورت گیرد و تدوین برنامه‌های توسعه هم‌منطبق با توان‌ها و قابلیت‌های منطقه مورد مطالعه باشد.

۵. منابع

۱. آتشین، م و رشیدی نژاد، ح. (۱۴۰۱). بررسی نقش تکافل خرد در توسعه اقتصادی روستایی ایران (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان فسا). مجموعه مقالات دهمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، تجارت جهانی، اقتصاد، دارایی و علوم اجتماعی، ۲۵ اردیبهشت ازمیر-ترکیه، ۲۰-۱.
۲. امینی نژاد، غ.، زنده‌بودی، ی و نوروزی، م. (۱۴۰۲). تحلیل نقش کشاورزی در توسعه روستایی با تأکید بر تولید تنباکو (مورد مطالعه: دهستان اهرم استان بوشهر). فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۱۲ (۴۳)، ۱۳۱-۱۵۰.
۳. اسدی محل‌چالی، م و پیربابایی، م. ت. (۱۳۹۷). راهبردهای توسعه پایدار در مناطق روستایی با استفاده از تکنیک AHP (مطالعه موردی: روستاهای واقع در آران و بیدگل، کاشان و نطنز). فصلنامه جغرافیا و توسعه، ۱۶ (۵۰)، ۹۵-۱۰۸.
۴. انامی، و. (۱۳۹۹). رویکرد جغرافیایی در توسعه پایدار روستایی. مجموعه مقالات دومین کنفرانس ملی علوم انسانی و توسعه، دانشگاه پیام نور استان فارس، اسفند ۱۳۹۹، ۱۹-۱.
۵. انصاری لر، ع.، محمد رضایی، ر و یادآور، ح. (۱۳۹۹). تبیین توسعه پایداری زیست محیطی روستایی: نواحی استان چهارمحال و بختیاری. فصلنامه محیط زیست طبیعی، منابع طبیعی ایران، ۷۳ (۳)، ۴۴۳-۴۵۶.
۶. ثانی‌حیدری، ع. ر.، دانشور کاخکی، م.، شاهنوشی، ن.، صبوخی صابونی، م. (۱۳۹۸). نقش اعتبارات خرد در توسعه پایدار روستایی: مطالعه موردی روستاهای منتخب شهرستان تربت جام ایران. فصلنامه روستا و توسعه، ۲۲ (۳)، ۱۲۵-۱۵۴.
۷. جوان، ج.، علوی زاده، ا و کرمانی، م. (۱۳۹۰). نقش متنوع‌سازی فعالیت‌های اقتصادی در توسعه پایدار روستایی مطالعه موردی: شهرستان سمیرم. فصلنامه جغرافیا، ۹ (۲۹)، ۱۷-۴۳ <https://sid.ir/paper/150426/fa>
۸. حاجی، ل. (۱۳۹۵). تحلیل ساختاری مولفه‌های مؤثر بر توسعه پایدار تعاونی‌های تولیدی کشاورزی در مناطق روستایی شهرستان نقده. فصلنامه پژوهش‌های روستایی، ۷ (۱)، ۲۱۶-۱۹۵.
۹. حسوند، ع و عارف نژاد، م. (۱۴۰۲). عوامل مؤثر بر توسعه پایدار اقتصادی در روستاهای استان لرستان. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۱۲ (۳)، ۱۴۵-۱۵۷.

۱۰. حیدرپور، ب.، دانیالی، ت. و استعلاجی، ع. (تبیین چالش های عمده توسعه روستایی برای دستیابی به توسعه پایدار: مطالعه موردی روستاهای شهرستان اسلامشهر. مجله علوم جغرافیایی (جغرافیای کاربردی)، ۱۶ (۳۲)، ۱۴۲-۱۳۱.
۱۱. خسروی پور، ب. و خسروی پور، ا. (۱۴۰۰). حفاظت از محیط زیست روستا، راهبردی در راستای توسعه پایدار. مجله مطالعات محیط زیست، منابع طبیعی و توسعه پایدار. شماره ۵ (۳)، ۸-۱. قابل دسترس در: <https://civilica.com/doc/1528663>
۱۲. خدا مراد، م. و زنگنه، م. (۱۳۹۸). بررسی مؤلفه های توسعه پایدار روستایی: چالش ها و راهکارها. فصلنامه جغرافیا و روابط انسانی، ۲ (۲)، ۱۸۶-۱۹۹.
۱۳. شایان، ح.، تقیلو، ع. ا.، خسرویگی، ر. (۱۳۹۱). تحلیل نقش مشارکت مردم در پایداری اقتصاد روستایی (مطالعه موردی: دهستان ایجرود بالا، شهرستان ایجرود). فصلنامه جغرافیا و توسعه ناحیه ای، ۱ (۱۹)، ۹۴-۷۱.
۱۴. شربتیان، م. ح. (۱۳۹۸). تاملی بر ضرورت برنامه ریزی فرهنگی در توسعه پایدار جامعه روستایی. مجموعه مقالات اولین همایش ملی جغرافیا و برنامه ریزی توسعه روستایی، ۹ مرداد ۱۳۹۸
۱۵. شفیع ثابته، ن. و کریمی ماززی، ف. (۱۴۰۱). واکاوی عوامل اجتماعی موثر بر زیست پذیری پایدار سکونتگاه های روستایی پیراشهری جیرفت. مجله توسعه فضاهای پیراشهری، ۲ (۸)، ۲۲۲-۲۰۵.
۱۶. صالحیان بادی، س.، اکبرپور، ا.، طالبی، خ. و قمری، ع. (۱۴۰۰). جایگاه کشاورزی پایدار در توسعه پایدار روستایی نمونه موردی: دهستان حومه بخش مرکزی شهرستان ابهر). فصلنامه آمایش و توسعه، ۱ (۳)، ۴۵-۲۷.
۱۷. صادقی، ر. (۱۴۰۱). جمعیت، توسعه و تغییرات اجتماعی. فصلنامه میان رشته ای در علوم انسانی، ۱۴ (۴)، ۶-۳.
۱۸. صیدیایی، س. و کریمشاهی، س. (۱۳۹۶). ارزیابی راهبردهای توسعه پایدار کیفیت محیطی مناطق روستایی. مجموعه مقالات اولین همایش بین المللی برنامه ریزی اقتصادی، توسعه پایدار و متوازن منطقه ای رویکردها و کاربردها، ۱۳ و ۱۴ اردیبهشت ۹۶، دانشگاه کردستان.
۱۹. عزیزی، ع. ا.، مصریان، ع. و کریم زاده، ع. (۱۴۰۲). جایگاه و نقش آموزش در توسعه پایدار روستایی. مجموعه مقالات هشتمین همایش بین المللی معماری، مرمت شهرسازی و محیط زیست پایدار، ۲۶ اسفند ۱۴۰۲.
۲۰. علیائی، م. (۱۴۰۲). نقش دوره های آموزشی در توسعه پایدار روستایی و کشاورزی مطالعه موردی دهستان چهل چشمه شهرستان دیواندره استان کردستان، سومین کنفرانس بین المللی و هفتمین کنفرانس ملی کشاورزی ارگانیک و مرسوم، اردیبل، <https://civilica.com/doc/1775928>
۲۱. فائز، و. م.، نجفی، م. م.، ب. کریمی، م. ش. و فتح الهی، ج. (۱۴۰۱). شناسایی و رتبه بندی عوامل مؤثر بر توسعه پایدار روستایی در افغانستان. فصلنامه اقتصاد و توسعه منطقه ای، ۲۹ (۲۳)، ۲۴۰-۲۱۲.
۲۲. فیروزی، م.، امان پور، س. و حصیری، آ. (۱۳۹۵). بررسی نقش کشاورزی در توسعه پایدار روستایی (نمونه موردی: بخش بردخون؛ شهرستان دیر). فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی شهری چشم انداز زاگرس، ۸ (۲۷)، ۱۴۰-۱۲۵.
۲۳. قاسمی، س. ه. (۱۴۰۰). ضرورت های شناسایی چالش های بافت فرسوده روستایی در راستای رسیدن به اهداف توسعه پایدار. فصلنامه جغرافیا و روابط انسانی، ۴ (۳)، ۳۴۸-۳۳۱.
۲۴. قربانی، آ.، جودی دمیرچی، م. و مطیعی، ن. (۱۴۰۱). بررسی تاثیر توان محیطی بر توسعه اقتصادی مناطق روستایی استان اصفهان. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۱ (۳۹)، ۲۳۲۲-۲۱۳۱.
۲۵. قنبری، ا.، زحمانی فضلی، ع. و عزیزپور، ف. (۱۳۹۹). تحلیل اثر گذاری مزیت های جغرافیایی در توسعه پایدار روستایی شهرستان خرم آباد. فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری - منطقه ای، ۱۰ (۳۶)، ص ۲۰-۱.
۲۶. کریمی پور، ه. و معصومی، ص. (۱۴۰۲). روستاهای سازگار با محیط زیست: معرفی مفاهیم و راهکارها. قابل دسترس در: <http://www.wetlandsproject.ir/publications/books/detail/ecovillage/1016/view>
۲۷. کیایی، م. (۱۴۰۲). تحلیل مولفه های تاثیر گذار بر توسعه پایدار در روستاهای مناطق خوش آب و هوا مطالعه موردی روستای امامه. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده کشاورزی، دانشگاه پیام نور.
۲۹. مقدسی، س. و استعلاجی، ع. (۱۳۹۴). ارزیابی توسعه پایدار روستایی با تاکید بر توان محیطی و مشارکت مردمی در تولید گیاهان دارویی (مطالعه موردی: استان سمنان شهرستان میامی بخش کالپوش). فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)، ۵ (۴)، ۶۷-۵۵.
۳۰. محمودی، س.، جنگ چی کاشانی، س. و نیکبخت، م. (۱۳۹۹). تحلیل عوامل ساختاری موثر بر توسعه نهادی مناطق روستایی بوئین زهرا و آوج. فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، ۳۵ (۳)، ۲۵۰-۲۳۷.
۳۱. موسوی زاده، ح. (۱۳۹۶). دانشنامه تهران بزرگ، جلد اول (شمیرانات). تهران: مرکز دایره المعارف بزرگ اسلامی.
۳۲. موسی زاده، ن.، خوشنواز، ز.، پاشایی، پ. و شاطری، م. (۱۴۰۰). نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه پایدار سکونتگاه های روستایی (مطالعه موردی: روستاهای دهستان بشیوه پاطاق استان کرمانشاه). مجله پژوهش های جغرافیایی اقتصادی، ۲ (۵)، ۸۲-۶۵.
۳۳. میرلطیفی، م.، شهدادی، ح.، شهدادی، ح. و شهدادی، ن. (۱۳۹۵). بررسی نقش فرهنگ و تاثیر آن بر توسعه روستایی. پنجمین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم جغرافیا و برنامه ریزی، معماری و شهرسازی، تهران، <https://civilica.com/doc/648026>
۳۴. ولی شریعت پناه، م.، عابدینی، م. و عبدالمکی، ح. (۱۳۹۳). بررسی نقش بنیان های جغرافیایی در برنامه ریزی توسعه پایدار روستایی با استفاده از مدل SWOT (مطالعه موردی: شهرستان پاکدشت). فصلنامه نگرش های نو در جغرافیای انسانی، ۶ (۴)، ۲۲۰-۲۱۱.

۳۵. نجدت، د. (۱۴۰۲). روستای امامه از جاذبه‌های گردشگری ایران. قابل دسترس در: <https://sakhteha.news/28449>
۳۶. نقوی، م.، پایدار، ا. و قاسمی، ی. (۱۳۹۱). بررسی و تحلیل نقش فرهنگ در توسعه مناطق روستایی با رویکردهای توسعه پایدار. مجله مهندسی فرهنگ، ۶ (۶۸): ۹۳-۱۰۷

37. Alam, G. M. M., Alam, K., Mushtaq, Sh., & Filho, W. L. (2018). "How do climate change and associated hazards impact on the resilience of riparian rural communities in Bangladesh? Policy implications for livelihood development. *Journal of Environmental Science and Policy*. 84, pp. 7-18. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2018.02.012>
38. Courtney, P., Mayfield, L., Tranter, R., Jones, Ph., & Errington, A. (2007). Small towns as 'sub-poles' in English rural development: Investigating rural-urban linkages using sub-regional social accounting matrices. *Journal of Geoforum*, 38, 1219-1232. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2007.03.006>
39. Fikret Szzbilir .F. (2018). Tradition and Rural Change in Southeastern Europe during Ottoman Rule", in Daniel Chirot (ed.), the Origins of Backwardness in Eastern Europe (Berkeley-Los Angeles: University of California Press, 1989), pp. 131-176.
40. Nalere, P., Yago, M., & Oriel, K. (2015). The contribution of rural institutions to rural development: Study of smallholder farmer groups and NGOs in Uganda. *International NGO Journal*. 10(4):37-51. <https://doi.org/10.5897/INGOJ2015.0299>
41. Pelletier, B., Hickey, G.M., Bothi, K.L., & Mude, A. (2016). Linking rural livelihood resilience and food security: an international challenge. *Journal of Food Security*. 8(3):469-476, <https://doi.org/10.1007/s12571-016-0576-8>
42. Phan, C. T., Sun, S., Zhou, Z. Y., & Beg, R. (2019). Does microcredit increase household food consumption? A study of rural Vietnam. *Journal of Asian Economics*, 62: 39-51, <https://doi.org/10.1016/j.asieco.2019.04.003>

